Tampereen yliopisto

Alina Skyttä

KOULUTUSTASON YHTEYS NUORTEN NAISTEN JA MIESTEN IDEOLOGISEEN POLARISAATIOON SUOMESSA

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Toukokuu 2026

TIIVISTELMÄ

Alina Skyttä: Koulutustason yhteys nuorten naisten ja miesten ideologiseen polarisaatioon Suomessa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Toukokuu 2026

Suomen poliittinen ilmapiiri on viime vuosina polarisoitunut, mikä näkyy muun muassa nuorten naisten ja miesten arvomaailmojen eriytymisessä. Poliittisen polarisaation tutkiminen on yhteiskunnallisesti merkittävää, sillä voimakas ideologinen vastakkainasettelu voi heikentää eri ryhmien välistä luottamusta ja kärjistää yhteiskunnallista keskustelua. Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastelen koulutustason yhteyttä nuorten naisten ja miesten väliseen ideologiseen polarisaatioon Suomessa.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten sukupuoli on yhteydessä suomalaisnuorten ideologiseen polarisaatioon ja miten nuorten koulutustaso on yhteydessä kyseiseen ilmiöön. Tarkastelen ideologista polarisaatiota vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksien avulla, joita kutsutaan myös sosioekonomiseksi sekä sosiokulttuuriseksi ulottuvuudeksi. Käytin aiheen tarkasteluun kvantitatiivisia menetelmiä, joilla analysoin käytössäni olevaa Nuorisobarometri 2023 -aineistoa.

Tutkielman tulokset osoittavat, että sukupuoli oli tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä nuorten ideologiseen polarisaatioon Suomessa. Nuorten naisten ja miesten välillä esiintyi eroja sijoittumisessa vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali-arvokonservatiivinen-ulottuvuuksille. Koulutustaso on tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä nuorten sijoittumiseen kyseisille ulottuvuuksille. Koulutustaso ei kuitenkaan näytä selittävän sukupuolten välistä ideologista polarisaatiota eri koulutustasoilla. Tutkielma tarjoaa ajankohtaista tietoa sukupuolen ja koulutustason yhteydestä ideologiseen polarisaatioon Suomessa.

Avainsanat: ideologinen polarisaatio, ideologiset ulottuvuudet, moderni sukupuolikuilu, koulutustaso, nuoret

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

☐ Ei
☒ Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:

Tekoälysovellusten nimi ja versio: OpenAI ChatGPT-5.5

Käyttötarkoitus: Hyödynsin tekoälyä opinnäytteessäni tutkielman aiheen ideointiin ja rajaamiseen, kvantitatiivisten menetelmien kertaamiseen sekä kirjoittamani tekstin kielenhuoltoon.

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: Tekoälyä on käytetty tekstin kielenhuoltoon kaikissa osioissa.

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien tekoälyllä tuotetut osat, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

Sisällys

1 Johdanto 1

2 Ideologisen polarisaation teoreettinen viitekehys 3

2.1 Polarisaatio ideologisilla ulottuvuuksilla 3

2.2 Moderni sukupuolikuilu nuorten keskuudessa 4

2.3 Koulutuksen vaikutus ideologiseen polarisaatioon 5

3 Tutkimusasetelma 7

3.1 Tutkimuskysymykset ja aineisto 7

3.2 Tutkimusetiikka 8

3.3 Muuttujat 8

3.3.1 Selitettävät muuttujat 8

3.3.2 Selittävät muuttujat 9

3.4 Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät 10

4 Analyysi ja tulokset 13

4.1 Kuvaileva analyysi 13

4.2 Lineaarinen regressioanalyysi 14

5 Johtopäätökset 18

Lähteet 21

Taulukot

Taulukko 1. Vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksien tunnuslukuja puuttuvien arvojen poistamisen jälkeen 9
Taulukko 2. Sukupuoli-muuttujan frekvenssijakauma puuttuvien arvojen poistamisen jälkeen 9
Taulukko 3. Koulutustaso-muuttujan frekvenssijakauma puuttuvien arvojen poistamisen jälkeen 10
Taulukko 4. Regressioanalyysin tulokset vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella 15
Taulukko 5. Regressioanalyysin tulokset arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudella 16

Pylväsdiagrammit

Pylväsdiagrammi 1. Vastausten keskiarvot vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella sukupuolen ja koulutustason mukaan 13
Pylväsdiagrammi 2. Vastausten keskiarvot arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudella sukupuolen ja koulutustason mukaan 14

1 Johdanto

Nuorten naisten ja miesten poliittisten ja ideologisten näkemysten on havaittu viime vuosina eriytyneen useissa länsimaissa. Erityisesti nuoret naiset ovat omaksuneet keskimäärin liberaalimpia arvoja samalla, kun osa nuorista miehistä on siirtynyt kannattamaan yhä konservatiivisempia arvoja (Isotalo ym. 2024; Moon ja Kim 2024). Ilmiö on herättänyt yhteiskunnallista ja tutkimuksellista keskustelua Suomessa, jossa tätä sukupuolikuilua on tutkittu muun muassa äänestyskäyttäytymisen kontekstissa (Isotalo ym. 2024; Westinen 2015).

Polarisaatiolla tarkoitetaan yleisesti tilannetta, jossa väestöryhmät eriytyvät ja etääntyvät toisistaan suhteessa ideologisiin mielipiteisiin sekä kokemukseen omasta identiteetistä (Saarinen 2022, 10). Poliittinen polarisaatio voidaan jakaa ideologiseen ja affektiiviseen polarisaatioon. Ideologinen polarisaatio tarkoittaa poliittisten ryhmien näkemyksien etääntymistä toisistaan, ja affektiivinen polarisaatio puolestaan kuvaa tunteiden korostumisen vaikutusta polarisaatioon (Saarinen 2022, 30–32). Tässä tutkielmassa keskityn ideologiseen polarisaatioon, ja tarkemmin ottaen naisten ja miesten välisiin keskimääräisiin ideologisiin eroihin Suomessa.

Erityisesti nuorten poliittisen polarisaation tutkiminen on yhteiskunnallisesti merkittävää, sillä nuoruus on keskeinen vaihe arvomaailmojen ja poliittisten identiteettien muodostumisessa. Nuorten sukupolvien arvot voivat ennakoida Suomen yhteiskunnallista ja poliittista kehityssuuntaa. Nuorten naisten ja miesten arvomaailmojen jakautuminen voi vaikuttaa pitkällä aikavälillä esimerkiksi poliittisen keskustelun ilmapiiriin ja yhteisen tietopohjan rapautumiseen. Polarisaatio ei kuitenkaan ole yksiselitteisesti haitallista, sillä demokraattiseen yhteiskuntaan kuuluvat myös erimielisyys ja eriävät näkemykset. Polarisaatio voi muodostua ongelmalliseksi silloin, jos ideologisista ja poliittisista kysymyksistä käytävä keskustelu ei ole kunnioittavaa tai rakentavaa, jolloin ihmiset jakaantuvat vastakkaisiin leireihin ja ryhmien välinen luottamus heikkenee (Saarinen 2022, 17).

Aiemmassa tutkimuksessa naisten ja miesten välisiä poliittisia ja ideologisia eroja on tarkasteltu erityisesti modernin sukupuolikuilun näkökulmasta. Tutkimusten tulokset ovat osoittaneet, että naiset ovat 1980-luvulta lähtien äänestäneet miehiä useammin vihreitä ja vasemmistolaisia puolueita sekä kannattaneet liberaalimpia arvoja (esim. Inglehart ja Norris 2000). Samalla koulu-

tuksen on havaittu olevan yhteydessä poliittisiin arvoihin, puoluekannatukseen sekä ideologisiin näkemyksiin. Esimerkiksi Avoniuksen ja kumppaneiden (2016) tutkimus osoittaa koulutusalan olevan yhteydessä yliopisto-opiskelijoiden poliittiseen orientaatioon Suomessa.

Päätin keskittyä tässä tutkielmassa nimenomaan koulutustason yhteyteen nuorten naisten ja miesten ideologiseen polarisaatioon Suomessa, koska huomasin sen olevan vähemmän tutkittu osa-alue polarisaation ja sukupuolikuilun tutkimuskentillä. Vaikka Suomessa on tehty tutkimusta sukupuolten välisistä ideologisista eroista sekä koulutuksen yhteydestä poliittisiin arvoihin erillisinä ilmiöinä, niiden yhteyttä nuorten naisten ja miesten välisen ideologisen polarisaation ei ole vielä juurikaan tutkittu. Tutkielmani tavoitteena on selvittää, miten sukupuoli ja koulutustaso ovat yhteydessä nuorten ideologiseen polarisaatioon Suomessa. Suomessa nuoret naiset ovat keskimäärin nuoria miehiä korkeammin koulutettuja, minkä vuoksi aihe on varsin kiinnostava tutkimuksellisesti. Tarkastelen ideologista polarisaatiota erityisesti sosioekonomisen sekä sosiokulttuurisen ulottuvuuden kautta.

Tutkielmani etenee niin, että käsittelen johdannon jälkeen tutkielman toisessa luvussa yleisesti ideologista polarisaatiota sekä siihen liittyviä keskeisiä teoreettisia näkökulmia. Keskityn tarkastelemaan kahta ideologista ulottuvuutta, polarisaatiota suhteessa moderniin sukupuolikuiluun sekä koulutustason yhteyttä polarisaatioon. Kolmannessa luvussa esittelen tutkimuskysymykset, tutkielman aineiston sekä tutkimusmenetelmät. Neljäs luku sisältää analyysien kuvaukset ja kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset, minkä jälkeen johtopäätöksissä pohdin saamiani tuloksia suhteessa aiempaan tutkimuskirjallisuuteen.

2 Ideologisen polarisaation teoreettinen viitekehys

2.1 Polarisaatio ideologisilla ulottuvuuksilla

Poliittinen polarisaatio jaetaan nykyään usein ideologiseen ja affektiiviseen polarisaatioon (Saarinen 2022, 10). Ideologinen polarisaatio kuvaa poliittisten ryhmien näkemyksien eriytymistä toisistaan (Saarinen 2022, 30). Affektiiviseksi polarisaatioksi puolestaan kutsutaan tilanteita, joissa ideologinen polarisaatio johtaa epäkunnioittavaan keskusteluun vastapuolesta (Saarinen 2022, 32). Keskityn tässä tutkielmassa ideologiseen polarisaatioon eli poliittisten näkemyksien eriytymiseen eri ryhmien välillä. Tarkastelen erityisesti naisten ja miesten välisiä keskimääräisiä ideologisia eroja.

Polarisaation ytimessä oleva erimielisyys on keskeistä demokratialle, ja ideologinen polarisaatio voikin olla positiivista demokratian kannalta. Poliittinen polarisaatio ei siis ole yksiselitteisesti haitallista, vaan se voi olla joko positiivinen, neutraali tai negatiivinen ilmiö (Saarinen 2022, 11). Liiallinen polarisaatio voi kuitenkin vaikeuttaa yhteiskunnallista keskustelua sekä ruohonjuuritasolla että päätöksenteossa, etenkin jos se kääntyy affektiiviseksi polarisaatioksi. Affektiivinen polarisaatio on tutkitusti kasvussa Suomessa, vaikka se on vielä maltillista kansainvälisesti vertailtuna (Suojanen ym. 2024, 31).

Käsiteltäessä ideologista polarisaatiota on hyvä ymmärtää politiikan perinteisiä jakolinjoja. Näistä erityisen keskeisiä ovat vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-jaottelut, joita vastaavasti kutsutaan sosioekonomiseksi sekä sosiokulttuuriseksi ulottuvuudeksi (Saarinen 2022, 15). Nämä kaksi ulottuvuutta esitetään tavallisesti yhdessä esimerkiksi vaalien kontekstissa tarkasteltaessa äänestäjien, ehdokkaiden tai puolueiden asemia (Isotalo ym. 2020, 300). Kyseisiä ulottuvuuksia voidaan myös hyödyntää ideologisen polarisaation mittaamisessa. Vaikka sosioekonominen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus ja identiteettipolitiikkaa heijasteleva arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuus ovatkin osittain päällekkäisiä, ne myös eroavat toisistaan selkeästi (Isotalo ym. 2020, 301).

Ensimmäinen jakolinja, eli sosioekonominen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus, koskee laajalti asenne-eroja talouspolitiikkaan liittyen. Tämä jako kuvaa erityisesti talousjärjestelmän toimintaan liittyviä arvoja ja käsityksiä suhteessa esimerkiksi valtion rooliin talouselämässä sekä

markkinatalouden sääntelyyn (Paloheimo 2008, 38). Kyseinen ulottuvuus on usein merkittävin ideologinen vedenjakaja länsimaisissa puoluejärjestelmissä (Gallagher ym. 2005). Suomalaiset äänestäjät ja puolueet on perinteisesti jaettu karkeasti kahteen leiriin, joissa oikeisto on nähnyt suuret tuloerot ongelmattomina sekä kannattanut alhaista verotusta ja vapaata markkinataloutta. Vasemmistolaiset näkemykset ovat puolestaan oikeistolaisiin verrattuna päinvastaisia.

Sosiokulttuurinen ulottuvuus liittyy arvoihin ja kulttuurisiin kysymyksiin. Tutkimusten mukaan ihmisten poliittisia asenteita ei voida kuvata pelkällä vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella, ja sosiokulttuuriset kysymykset ovatkin usein polarisoituneempia kuin talouskysymykset (Mannerström ym. 2020, 11). Arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuden liberalismi viittaa jälkimaterialististen arvojen kannatukseen, joita ovat muun muassa etninen ja seksuaalinen monimuotoisuus, ympäristönsuojelu sekä individualismi (Westinen ja Kestilä-Kekkonen 2015). Konservatismi puolestaan kannattaa esimerkiksi uskonnollisuutta, nationalismia ja perinteisiä perhearvoja (Inglehart & Welzel 2005). Sosiokulttuuriseen ulottuvuuteen kytkeytyvät arvoja ja sosiaalisia identiteettejä koskevat kysymykset, joiden tarkasteluun empiirisissä tutkimuksissa käytetään usein GAL–TAN-mittaria, jonka ulottuvuudet ovat *Green-Alternative-Libertarian* ja *Traditional-Authoritian-Nationalist* (Wass ym. 2024, 53). Nuoret miehet ovat nuoria naisia konservatiivisempia näissä kysymyksissä.

2.2 Moderni sukupuolikuilu nuorten keskuudessa

Naisten ja miesten keskinäisiä eroja politiikkaan liittyvissä kysymyksissä on tutkittu jo pitkään (Isotalo ym. 2024, 245). Tällä tutkimuskentällä perinteiseksi sukupuolikuiluksi kutsutaan naisten konservatismia, mitä esiintyi 1970-luvulle asti, kun naiset äänestivät konservatiivisia ja keskustaoikeistolaisia puolueita useammin kuin miehet (Isotalo ym. 2024, 245). Tämän jälkeen keskusteluun on noussut uutena käsitteenä moderni sukupuolikuilu, kun 1980-luvulta alkaen naiset ovatkin äänestäneet miehiä useammin vihreitä ja vasemmistolaisia puolueita (Isotalo ym. 2024, 245). Inglehart ja Norris (2000) ovat tutkimuksessaan esittäneet teorian modernin sukupuolikuilun rakenteellisista sekä kulttuurisista taustatekijöistä, joita ovat muun muassa naisten koulutustason nousu, työvoimaosuuden kasvu, toisen aallon feminismin ideologiset vaikutukset sekä uskonnollisuuden ja avioliittojen määrän lasku.

Moderni sukupuolikuilu näkyy myös nuoremmissa sukupolvissa, joissa naisten näkemykset liikkuvat kauemmaksi ja nopeammin kuin miesten (Inglehart ja Norris 2019, 90). Nuorten ideologiset asenteet ovat viimevuosina eriytyneet, sillä samalla kun nuoret naiset ovat entistä liberaalimpia, nuoret miehet ovat entistä konservatiivisempia (Isotalo ym. 2024). Isotalon ja kumppaneiden (2024) tutkimuksesta kävi ilmi, että nuorimmissa sukupolvissa naisten ja miesten väliset erot arvoissa ja asenteissa sekä sijoittumisessa vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle ovat eduskuntavaalitutkimuksen 20-vuotisen mittaushistorian suurimmat. Tutkimustulos on merkittävä, sillä se vahvistaa sen, että sukupuolten välinen ideologinen polarisaatio on kasvanut nuorten keskuudessa myös Suomessa.

Inglehartin ja Norrisin (2019) toisen teorian mukaan nopeat yhteiskunnalliset muutokset ovat aiheuttaneet sen, että osa väestöstä on vastareaktiona alkanut tukemaan konservatiivisia, nationalistisia ja populistisia arvoja. Länsimaissa on pitkään tapahtunut arvojen liberalisoitumista, monikulttuurisuuden lisääntymistä sekä sukupuolten tasa-arvon vahvistumista, mitä erityisesti nuoret ja korkeakoulutetut ovat kannattaneet (Inglehart ja Norris 2019, 87). Teorian mukaan osa ihmisistä kokee heidän asemansa yhteiskunnassa uhatuksi, kun perinteiset arvot heikkenevät, minkä seurauksena kulttuurinen vastareaktio syntyy. Tätä teoriaa käytetään selittämään muun muassa oikeistopopulismin nousua sekä konservatiivisten arvojen vahvistumista.

Ihmisten poliittiset asenteet ja identiteetit muodostuvat usein nuoruuden aikana (Neundorf ja Smets 2015). Nuoruus on siis merkittävää aikaa arvojen ja maailmankuvan vahvistumisen kannalta, minkä vuoksi ideologista polarisaatiota on mielekästä tutkia juuri nuorten keskuudessa. Nuoruudelle on erilaisia määritelmiä, ja esimerkiksi Suomen nuorisolaissa nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita henkilöitä (Nuorisolaki 1285/2016). Tutkielmassa käyttämäni aineiston Nuorisobarometri 2023 kohderyhmänä ovat 15–29-vuotiaat nuoret, mitä käytän nuoruuden rajauksena tässä tutkielmassa.

2.3 Koulutuksen vaikutus ideologiseen polarisaatioon

Tutkimukset osoittavat koulutustason olevan yhteydessä poliittisiin ja ideologisiin arvoihin. Esimerkiksi Schäferin ja Steinerin (2026) tutkimuksen mukaan korkeampi koulutustaso lisää todennäköisyyttä äänestää niin sanottuja vihreitä puolueita ja samanaikaisesti vähentää todennäköisyyttä äänestää radikaalioikeistolaisia puolueita. Yhtä lailla matalampi koulutustaso on

yhteydessä suurempaan radikaalioikeiston kannatukseen (Schäfer ja Steiner 2026). Oma tutkielmani ei keskity äänestyskäyttäytymiseen vaan ideologisten arvojen esiintymiseen sosioekonomisella sekä sosiokulttuurisella ulottuvuudella. Edellä mainittu tutkimustulos kuitenkin antaa tutkielmaani varten arvokasta tietoa koulutustason yhteydestä poliittisiin ja ideologisiin arvoihin.

On useita syitä sille, miksi koulutuksella on vaikutus poliittisiin arvoihin. Kouluttautuminen yksinkertaisesti lisää tietoa poliittisista asioista, minkä lisäksi se altistaa erilaisille maailmankatsomuksille ja korostaa kriittistä ajattelua (Weakliem 2002). Yliopistot ovat myös usein kulttuurisesti liberaaleja ympäristöjä (Weakliem 2002). Stubagerin (2009) mukaan koulutuksesta on muodostunut poliittisesti keskeinen jakolinja, joka näkyy erityisesti sosiokulttuurisissa kysymyksissä. Koulutukseen liittyvät ryhmäidentiteetit voivat vahvistaa eroja eri näkemysten välillä. Tutkimuksissa on myös havaittu koulutustason olevan yhteydessä vastaajien tietämykseen sekä kiinnostukseen politiikasta (Elo ja Rapeli 2012). Elon ja Rapelin (2012) tutkimuksen mukaan koulutustason vaikutus poliittiseen kiinnostukseen on samankaltainen sekä naisten että miesten kohdalla (287).

Suomessa on aikaisemmin tutkittu koulutusalan yhteyttä yliopisto-opiskelijoiden poliittiseen orientaatioon (Avonius ym. 2016). Avoniuksen ja kumppaneiden (2016) artikkeli haastaa ajatuksen siitä, että kaikilla korkeasti koulutetuilla ihmisillä olisi keskenään samanlaiset arvot. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että opiskelijoiden opiskeluala on yhteydessä heidän poliittisiin arvoihinsa ja äänestyskäyttäytymiseensä. Esimerkiksi yhteiskunnallisten ja humanististen alojen opiskelijat suosivat äänestämisessään Vihreää liittoa ja Vasemmistoliittoa, ja kauppa-, talous- ja lääketieteen opiskelijat puolestaan Kansallista Kokoomusta (Avonius ym. 2016).

Kuten muissakin OECD-maissa, Suomessa nuoret naiset ovat nuoria miehiä useammin korkeasti koulutettuja (Valtioneuvosto 2024). Valtioneuvoston mukaan vuonna 2024 Suomessa nuorista naisista 46 % oli korkeasti koulutettuja ja miehistä puolestaan 33 %. Naiset ovat siis yliedustettuina korkeakoulutuksessa Suomessa. Koska korkeampi koulutustaso on yhteydessä liberaalimpiin arvoihin ja naiset ovat miehiä useammin korkeasti koulutettuja, koulutustaso voi osaltaan selittää nuorten naisten ja miesten ideologista polarisaatiota.

3 Tutkimusasetelma

3.1 Tutkimuskysymykset ja aineisto

Tarkastelen tässä tutkielmassa koulutustason yhteyttä Suomessa asuvien nuorten naisten ja miesten ideologiseen polarisaatioon. Keskityn kahteen ideologiseen ulottuvuuteen, jotka ovat vasemmisto–oikeisto eli sosioekonominen ulottuvuus sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen eli sosiokulttuurinen ulottuvuus. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat: Millaisia nuorten naisten ja miesten välisiä eroja esiintyy vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksilla eri koulutustasoilla? Missä määrin koulutustaso on yhteydessä nuorten naisten ja miesten sijoittumiseen vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksille, kun ikä kontrolloidaan?

Käytän tutkielmani aineistona vuoden 2023 Nuorisobarometria. Nuorisobarometri on vuosittain julkaistava tutkimussarja, joka mittaa 15–29-vuotiaiden suomalaisten nuorten arvoja ja asenteita (Kiilakoski 2024). Aineisto on siis toistuva poikkileikkausaineisto. Aineiston teettivät Nuorisotutkimusseura ja Opetus- ja kulttuuriministeriö, ja se kerättiin keväällä 2023 puhelinhaastattelujen ja verkkolomakkeen avulla 15–29-vuotiailta Manner-Suomessa asuvilta henkilöiltä. Keruuvälineenä toimi strukturoitu kyselylomake. Tutkimukseen osallistujat valittiin todennäköisyys- ja ei-todennäköisyysotannan yhdistelmällä. Vastaajien otos muodostui Tilastokeskuksen väestötietojen avulla suoritetusta ositetusta otannasta perusjoukon iän, rekisteröidyn sukupuolen, äidinkielen ja asuinmaakunnan perusteella. Alkuperäinen aineisto sisälsi 1811 vastausta, joista 1590 on arkistoitu Tietoarkistoon. Kaikkia vastauksia ei arkistoitu siksi, että tutkija poisti aineistosta ne vastaajat, jotka eivät antaneet suostumustaan arkistoimiseen.

Vuoden 2023 Nuorisobarometri keskittyi katsomusten ja hengellisyyden teemoihin, mutta näiden lisäksi kyselylomakkeessa selvitettiin nuorten arkielämään liittyviä tuntemuksia ja yhteiskunnallisia näkemyksiä (Kiilakoski 2024). Näistä jälkimmäistä mitattiin muun muassa pyytämällä nuoria sijoittamaan itsensä seuraaville ulottuvuuksille asteikolla 1–5: vasemmisto–oikeisto, arvoliberaali–arvokonservatiivinen, uskonnollinen–ei-uskonnollinen, hengellinen–ei-hengellinen sekä radikaali–maltillinen. Tutkielmani kannalta olennaisia kohtia kyselylomakkeessa olivat vasemmisto–oikeisto- ja arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudet sekä

taustamuuttujista kysymykset sukupuolesta, koulutustasosta ja iästä. Kyseiset muuttujat mahdollistavat tutkielmani aihepiirin kvantitatiivisen analysoinnin, ja käsittelen näitä muuttujia tarkemmin niitä koskevassa alaluvussa.

3.2 Tutkimusetiikka

Olen sitoutunut noudattamaan tutkielmassani hyvää tieteellistä käytäntöä eli tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, joita ovat muun muassa rehellisyys sekä yleinen huolellisuus tutkimustyössä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023). Nuorisobarometri 2023 -aineisto on käytettävissä tutkimukseen, opetukseen ja opiskeluun. Aineisto on valmiiksi anonymisoitu ja ne vastaukset on poistettu, joiden arkistoimiseen vastaaja ei antanut suostumustaan. Olen ladannut aineiston Yhteiskuntatieteellisen Tietoarkiston Aila-tietokannasta (FSD3901) ja sitoutunut käsittelemään aineistoa asianmukaisesti sekä hävittämään sen tutkielman valmistuttua. Säilytän aineistoa kannettavalla tietokoneellani, joka on suojattu vain minun tiedossani olevalla salasanalla.

3.3 Muuttujat

3.3.1 Selitettävät muuttujat

Valitsin aineistosta tutkielmani teoriaan ja tutkimuskysymyksiin sopivat muuttujat. Vuoden 2023 Nuorisobarometrin kyselylomakkeessa vastaajia on pyydetty sijoittamaan itsensä erilaisille yhteiskunnallisille ulottuvuuksille, joista käytän kahta tutkielmani selitettävinä eli riippuvina muuttujina. Kysymys on aineiston lomakkeessa muotoiltu seuraavalla tavalla: *Yhteiskunnallisia näkemyksiä kuvataan usein erilaisilla ulottuvuuksilla. Miten sijoittaisit itsesi seuraaville ulottuvuuksille?* Ensimmäinen näistä on *Vasemmisto–oikeisto* ja toinen *Arvoliberaali–arvokonservatiivinen*. Molemmat selitettävistä muuttujista ovat viisiportaisia Likert-asteikollisia muuttujia. Ensimmäisessä muuttujassa vastaaja sijoittaa itsensä vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle (1 = eniten vasemmisto, 5 = eniten oikeisto), ja toisessa puolestaan arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudelle (1 = eniten arvoliberaali, 5 = eniten arvokonservatiivinen). Kummassakin selitettävässä muuttujassa oli vastausvaihtoehtona myös *En osaa sanoa*, mutta määrittelin ne puuttuviksi arvoiksi analyysin selkeyttämiseksi. Tein näin siksi, että tutkin vastausten sijoittumista ulottuvuuksille, enkä kysymyksiin vastaamatta jättämistä.

Taulukosta 1 huomataan, että vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden vastausten keskiarvo (2,86) on korkeampi kuin arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuden (2,45). Ensimmäisellä ulottuvuudella vastauksissa on myös suurempi keskihajonta (1,22) kuin toisella (1,14). Ensimmäisellä ulottuvuudella on myös hieman enemmän vastauksia kuin toisella.

Taulukko 1. Vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksien tunnuslukuja puuttuvien arvojen poistamisen jälkeen

	N	Keskiarvo	Keskihajonta	Minimi	Maksimi
Vasemmisto–oikeisto	1316	2,86	1,22	1	5
Arvoliberaali–arvokonservatiivinen	1269	2,45	1,14	1	5

3.3.2 Selittävät muuttujat

Tutkielman selittävinä eli riippumattomina muuttujina käytän sukupuolta ja koulutustasoa. Sukupuoli-muuttuja on luokitteluasteikollinen muuttuja, jonka luokat aineistossa ovat *Nainen*, *Mies*, *Muu* ja *En halua tai osaa sanoa*. Koulutustaso-muuttuja on järjestysasteikollinen muuttuja, jonka luokat aineistossa ovat *Peruskoulu*, *Lukio*, *Toisen asteen ammatillinen oppilaitos*, *Ammattikorkeakoulu*, *Yliopisto*, *Joku muu* ja *En osaa sanoa*. Käytän lisäksi lineaarisessa regressioanalyysissa kontrollimuuttujana ikää, jonka vastaukset sijoittuvat välille 15–29.

Määrittelin puuttuviksi arvoiksi sukupuoli-muuttujasta luokat *Muu* ja *En halua tai osaa sanoa*, sekä koulutustaso-muuttujasta luokat *Joku muu* ja *Ei osaa sanoa.* Valitsin tehdä näin, koska kyseisissä vastausvaihtoehdoissa oli hyvin vähän vastauksia, ja niiden jättäminen analyysin ulkopuolelle määrittelemällä ne puuttuviksi arvoiksi selkeyttää tutkimuskysymyksiin vastaamista. Taulukoista 2 ja 3 näkyy selittävien muuttujien frekvenssijakaumat eli vastausten lukumäärät luokittain puuttuvien arvojen poistamisen jälkeen.

Taulukko 2. Sukupuoli-muuttujan frekvenssijakauma puuttuvien arvojen poistamisen jälkeen

	n	%
Nainen	794	51,2
Mies	756	48,8
Yhteensä	1550	100,0

Taulukko 3. Koulutustaso-muuttujan frekvenssijakauma puuttuvien arvojen poistamisen jälkeen

	n	%
Peruskoulu	149	16,4
Lukio	271	29,8
Toisen asteen ammatillinen oppilaitos	139	15,3
Ammattikorkeakoulu	150	16,5
Yliopisto	200	22,0
Yhteensä	909	100,0

Lineaarisessa regressioanalyysissa selittävän muuttujan mitta-asteikon tulisi olla joko jatkuva eli välimatka- tai suhdeasteikollinen, tai vaihtoehtoisesti dikotominen eli binäärinen. Koska sukupuoli-muuttuja on luokitteluasteikollinen, koodasin siitä dikotomisen muuttujan regressioanalyysia varten. Analyysissa kyseisen muuttujan vertailuluokka on nainen, koska se on suurin luokka. Koulutustaso-muuttujan mitta-asteikko on järjestysasteikollinen, mutta päätin käsitellä sitä regressioanalyysissa jatkuvana muuttujana, koska se oli paras vaihtoehto tutkimuskysymykseen vastaamiseksi. On huomioitavaa, että tämä käytäntö olettaa koulutustasojen väliset erot yhtä suuriksi, vaikka erot eivät tosiasiallisesti ole täysin verrattavissa toisiinsa. Esimerkiksi peruskoulun ja lukion välinen ero ei ole samansuuruinen lukion ja toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen välisen eron kanssa. Koulutustasoilla on kuitenkin kohtalainen hierarkkinen järjestys, minkä vuoksi muuttujan käsitteleminen jatkuvana muuttujana on perusteltavissa.

3.4 Kvantitatiiviset tutkimusmenetelmät

Käsittelen tutkielmassani aineistoa kvantitatiivisin tutkimusmenetelmin. Hyödynnän sekä kuvailevaa tilastollista analyysia että lineaarista regressioanalyysia. Tarkastelen ensiksi kuvailevan tilastollisen analyysin avulla nuorten sijoittumista vasemmisto–oikeisto- ja arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksille sukupuolen ja koulutustason mukaan. Kuvailevaa analyysia hyödyntämällä vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Tämän jälkeen käytän selittävänä analyysimenetelmänä lineaarista regressioanalyysiä toiseen tutkimuskysymykseen vastaamiseksi. Lineaarisen regressioanalyysin avulla tarkastelen sukupuolen ja koulutustason yhteyttä nuorten ideologiseen sijoittumiseen vasemmisto–oikeisto- ja arvoliberaali–arvokonser-

vatiivinen-ulottuvuuksille. Estimoin kummallekin selitettävälle muuttujalle oman regressiomallin samoilla selittävillä muuttujilla, jotka ovat sukupuoli, koulutustaso ja kontrollimuuttuja ikä.

Aineistossa oli alun perin N = 1731 havaintoa, mutta puuttuvien arvojen poistamisen jälkeen havaintoja on vähemmän. Lineaarinen regressioanalyysi hyödynsi *pairwise deletion* -menetelmää, missä tapauksessa puuttuvien arvojen vuoksi havainto jätettiin pois vain silloin, kun analyysissa tarvittava tieto puuttui. Tämän menetelmän seurauksena havaintomäärät vaihtelivat hieman muuttujien mukaan, ja analyysin lopullinen otoskoko oli molemmissa malleissa N = 909–1590.

Tarkastelen kuvailevan analyysin avulla sukupuolen ja koulutustason mukaisia eroja nuorten sijoittumisessa vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksille. Havainnollistan näitä eroja pylväsdiagrammeilla, joissa naisten ja miesten vastausten keskiarvot kummallakin ideologisella ulottuvuudella näkyvät koulutustasoittain. Kuvailevan analyysin tulokset perustuvat ainoastaan aineiston kuvailevaan tarkasteluun, sillä keskiarvojen erojen tilastollista merkitsevyyttä ei testattu. Näin ollen keskiarvojen eroista ei voida tehdä varmoja johtopäätöksiä, eikä niitä voida suoraan yleistää laajempaan populaatioon.

Jatkan analyysia lineaarisella regressioanalyysilla, joka on selittävä analyysimenetelmä. Tämä menetelmä vastaa siihen, onko selittävien muuttujien yhteys selitettäviin muuttujiin tilastollisesti merkitsevä (Coolican 2019). Toteutan regressioanalyysin kaksi kertaa, koska analysoin selitettäviä muuttujia erikseen. Ensimmäisessä regressiomallissa selitettävänä muuttujana on vasemmisto–oikeisto-asteikko ja selittävinä muuttujina sukupuoli, koulutustaso sekä kontrollimuuttuja ikä. Toisessa regressiomallissa selitettävä muuttuja vaihtui arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudeksi. Selittävät muuttujat sijoitettiin regressiomalleihin yhtä aikaa.

Osa lineaarisen regressioanalyysin taustaoletuksista tarkistettiin ennen tilastoajoa, osa sen yhteydessä. Muuttujien mitta-asteikot sopivat lineaariseen regressiomalliin. Selitettävät muuttujat olivat Likert-asteikollisia eli järjestysasteikollisia muuttujia. Käsittelen niitä kuitenkin regressioanalyysissa välimatka-asteikollisina muuttujina. Sukupuoli-muuttuja on dikotominen, koulutustasoa käsittelen jatkuvana muuttujana, ja ikä on suhdeasteikollinen. Havaintoja oli riittä-

västi (N = 909–1590) kolmen selittävän muuttujan malliin, ja havainnot olivat toisistaan riippumattomia aineiston keruutavan ansiosta (todennäköisyysotannan ja ei-todennäköisyysotannan yhdistelmä).

Loput taustaoletukset tarkistettiin regressioajojen yhteydessä. Selittävien muuttujien kesken ei havaittu multikollineaarisuutta (VIF-arvot: 1,01–3,17). Tuloksia mahdollisesti vääristäviä poikkeavia arvoja ei ollut. Regressioanalyysin multinormaalisuusoletus täyttyi residuaalien histogrammin perusteella, ja residuaalit olivat myös homoskedastisia (virhevarianssi vakio) sekä lineaarisia residuaalien sirontakuvion perusteella. Toisin sanoen kaikki regressioanalyysin taustaoletukset täyttyivät kummankin mallin kohdalla, joten tuloksia voi pitää luotettavina.

4 Analyysi ja tulokset

4.1 Kuvaileva analyysi

Aloitin kvantitatiivisen analyysin vastaamalla ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Millaisia nuorten naisten ja miesten välisiä eroja esiintyy vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksilla eri koulutustasoilla?” kuvailevalla analyysilla. Tämän perusteella naisten ja miesten välillä esiintyi eroja kaikilla koulutustasoilla, kun tarkasteltiin ideologisille ulottuvuuksille itsensä sijoittamisen keskiarvoja. Erot ovat kuitenkin suhteellisen pieniä. Pylväsdiagrammeista 1 ja 2 voidaan havaita, että vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella suurin ero naisten ja miesten keskiarvoissa oli yliopistossa (0,7 yksikköä), mutta arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudella suurin ero oli päinvastaisesti peruskoulussa (0,7 yksikköä). Pienin ero oli vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella lukiossa (0,3 yksikköä) ja arvoliberaali-arvokonservatiivinen-ulottuvuudella kolmessa keskimmäisessä koulutustasossa, joissa kaikissa ero oli 0,4 yksikköä.

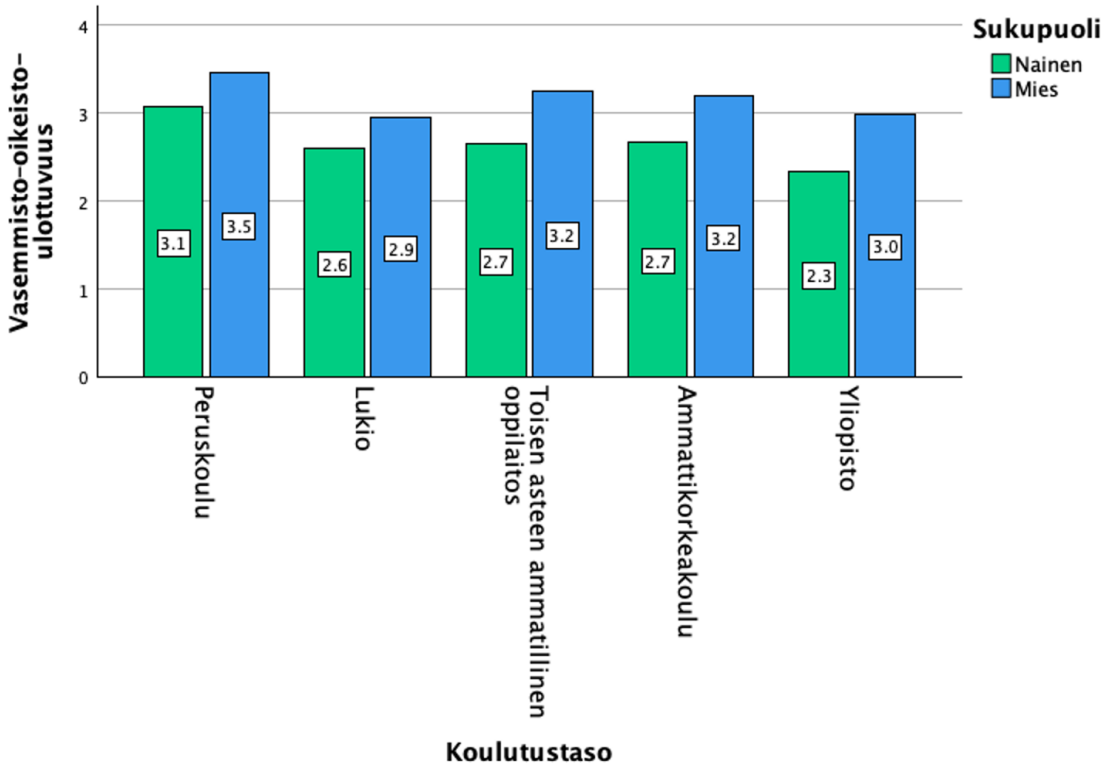

Pylväsdiagrammi 1. Vastausten keskiarvot vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella sukupuolen ja koulutustason mukaan

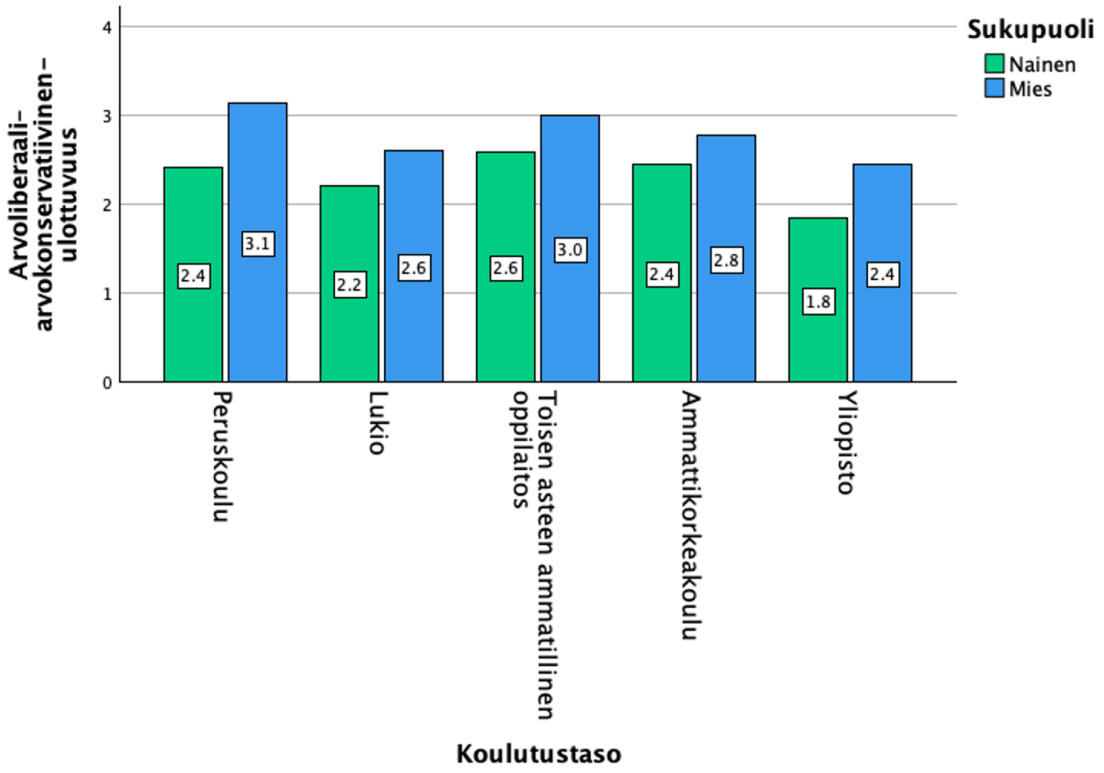

Pylväsdiagrammi 2. Vastausten keskiarvot arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudella sukupuolen ja koulutustason mukaan

Miehet sijoittuivat kummallakin ideologisella ulottuvuudella enemmän oikealle kuin naiset jokaisella koulutustasolla, mutta naisten ja miesten keskiarvojen erot eivät näyttäneet systemaattisesti muuttuvan koulutustason noustessa. Lisäksi korkeampi koulutustaso näyttää olevan yhteydessä siihen, että nuoret naiset sekä miehet sijoittuivat enemmän vasemmalle kummallakin ulottuvuudella. Esimerkiksi yliopistossa olevat nuoret sijoittuivat enemmän vasemmalle peruskoulussa oleviin nuoriin verrattuna. On huomioitavaa, että nämä tulokset perustuvat keskiarvojen tarkasteluun, eikä erojen tilastollista merkitsevyyttä testattu.

4.2 Lineaarinen regressioanalyysi

Toiseen tutkimuskysymykseen ”Missä määrin koulutustaso on yhteydessä nuorten naisten ja miesten sijoittumiseen vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksille, kun ikä kontrolloidaan?” vastattiin lineaarisen regressioanalyysin avulla. Ensimmäisen regressiomallin tulokset osoittivat, että sukupuoli, koulutustaso ja ikä selittivät vastaajien sijoittumista vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle tilastollisesti merkitsevästi [$F(3, 724)$ =

26.45, $p < .001$]. Kyseinen malli selitti yhteensä 10 % vasemmisto–oikeisto-ulottuvuuden vastausten vaihtelusta ($R^2 = 0.10$).

Miehet erosivat tilastollisesti merkitsevästi ($p < .001$; taulukko 4) naisista sijoittumisessa vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle. Miehet sijoittuivat keskimäärin 0,64 yksikköä oikeammalle kuin naiset sosioekonomisella ulottuvuudella, kun koulutustaso ja ikä pidettiin vakiona. Koulutustaso oli tilastollisesti merkitsevästi ($p < .001$) yhteydessä nuorten sijoittumiseen vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle. Mitä korkeammin nuoret olivat kouluttautuneita, sitä enemmän vasemmalle he sijoittivat itsensä. Koulutustason kasvaessa yhdellä tasolla nuoret sijoittuivat keskimäärin 0,24 yksikköä enemmän vasemmalle, kun sukupuoli ja ikä pidettiin vakiona. Kontrollimuuttuja ikä selitti tilastollisesti merkitsevästi ($p < .01$) nuorten sijoittumista vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudelle niin, että vanhemmat nuoret sijoittuivat nuorempia hieman enemmän oikealle. Iän kasvaessa yhdellä vuodella nuoret sijoittuivat keskimäärin 0,05 yksikköä enemmän oikealle, kun sukupuoli ja koulutustaso pidettiin vakiona.

Taulukko 4. Regressioanalyysin tulokset vasemmisto–oikeisto-ulottuvuudella

Muuttuja	Vasemmisto–oikeisto-ulottuvuus		
	B	*KV*	β
Sukupuoli (ref. Nainen):			
Mies	.64***	.09	.26
Koulutustaso	-.24***	.05	-.27
Ikä	.05**	.02	.19
R^2		.10***	
Mallin sopivuus		$F(3, 724) = 26.45$***	

Huom. $N = 909–1590$. *KV* = keskivirhe.
*$p < .05$, **$p < .01$, ***$p < .001$.

Toisen regressiomallin tulokset erosivat hieman ensimmäisestä mallista, kun selitettävä muuttuja eli ulottuvuus vaihtui. Toisen mallin tulokset osoittivat, että sukupuoli, koulutustaso ja ikä

selittivät vastaajien sijoittumista arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudelle tilastollisesti merkitsevästi [$F(3, 710) = 24.43$, $p < .001$]. Kyseinen malli selitti yhteensä 9 % arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuden vastausten vaihtelusta ($R^2 = 0.09$).

Miehet erosivat tilastollisesti merkitsevästi ($p < .001$; taulukko 5) naisista myös sijoittumisessa arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudelle. Miehet sijoittuivat keskimäärin 0,57 yksikköä arvokonservatiivisemmalle puolelle kuin naiset sosiokulttuurisella ulottuvuudella, kun koulutustaso ja ikä pidettiin vakiona. Koulutustason yhteys nuorten sijoittumiseen arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudelle oli myös tilastollisesti merkitsevä ($p < .001$). Mitä korkeammin nuoret olivat kouluttautuneita, sitä enemmän arvoliberaalimmalle puolelle he sijoittivat itsensä. Koulutustason kasvaessa yhdellä tasolla nuoret sijoittuivat keskimäärin 0,22 yksikköä enemmän arvoliberaalimmalle puolelle, kun sukupuoli ja ikä pidettiin vakiona. Kontrollimuuttuja ikä selitti tilastollisesti merkitsevästi ($p < .01$) nuorten sijoittumista arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudelle niin, että vanhemmat nuoret sijoittuivat nuorempia hieman enemmän arvokonservatiiviselle puolelle. Iän kasvaessa yhdellä vuodella nuoret sijoittuivat keskimäärin 0,04 yksikköä enemmän arvokonservatiiviselle puolelle, kun sukupuoli ja koulutustaso pidettiin vakiona.

Taulukko 5. Regressioanalyysin tulokset arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuudella

Muuttuja	Arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuus		
	B	*KV*	β
Sukupuoli (ref. Nainen):			
Mies	.57***	.08	.25
Koulutustaso	-.22***	.05	-.27
Ikä	.04**	.02	.17
R^2		.09***	
Mallin sopivuus		$F(3, 710) = 24.43$***	

Huom. $N = 909–1590$. *KV* = keskivirhe.

*$p < .05$, **$p < .01$, ***$p < .001$.

Lineaarisen regressioanalyysin kahden mallin tulosten perusteella sukupuoli oli merkittävä selittävä tekijä sijoittumisessa ideologisille ulottuvuuksille, sillä nuoret miehet sijoittuivat naisiin verrattuna systemaattisesti enemmän oikealle molemmilla ulottuvuuksilla. Lisäksi koulutustaso oli yhteydessä nuorten sijoittumiseen molemmille ideologisille ulottuvuuksille. Korkeampi koulutustaso oli yhteydessä vasemmistolaisempiin ja arvoliberaalimpiin näkemyksiin. Ikä oli myös yhteydessä nuorten ideologiseen sijoittumiseen, mutta sen vaikutus oli suhteellisen heikko.

5 Johtopäätökset

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää, miten sukupuoli ja koulutustaso ovat yhteydessä nuorten ideologiseen polarisaatioon Suomessa. Tutkimusten mukaan nuorten naisten ja miesten ideologiset näkemykset ovat eriytyneet etenkin länsimaissa. Halusin tässä tutkielmassa tuoda uuden näkökulman kyseiseen keskusteluun tarkastelemalla koulutustason yhteyttä nuorten naisten ja miesten sijoittumiseen sosioekonomiselle ja sosiokulttuuriselle ulottuvuudelle. Tarkastelin aihetta hyödyntämällä Nuorisobarometri 2023 -kyselytutkimuksen aineistoa, jota käsittelin kvantitatiivisten menetelmien avulla. Aloitin analyysin kuvailevalla analyysilla, jolla havainnollistin sukupuolen ja koulutustason mukaisia eroja nuorten sijoittumisessa vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksille. Käytin selittävänä menetelmänä lineaarista regressioanalyysia, jonka avulla puolestaan arvioin näiden yhteyksien tilastollista merkitsevyyttä.

Tutkielman tulosten perusteella nuorten naisten ja miesten välillä esiintyy eroja ideologisilla ulottuvuuksilla. Nuoret miehet sijoittavat itsensä keskimäärin enemmän oikealle naisiin verrattuna vasemmisto–oikeisto- sekä arvoliberaali–arvokonservatiivinen-ulottuvuuksilla. Tämä havainto sai tukea niin kuvailevasta analyysista kuin regressioanalyysistakin. Tulokset osoittavat myös, että koulutustaso on yhteydessä siihen, miten nuoret sijoittavat itsensä ideologisille ulottuvuuksille. Korkeampi koulutustaso on yhteydessä vasemmistolaisempiin ja arvoliberaalimpiin näkemyksiin. Tästä voidaan päätellä, että koulutustaso on huomattava ideologiseen orientaatioon liittyvä tekijä nuorten keskuudessa.

Kuvailevan analyysin perusteella naisten ja miesten välillä esiintyy eroja kaikilla koulutustasoilla sijoittumisessa ideologisille ulottuvuuksille. Näissä keskiarvojen eroissa on jonkin verran vaihtelua eri koulutustasoilla, mutta erot eivät muutu johdonmukaisesti koulutustason noustessa. Nuorten ideologinen polarisaatio ei siis näytä vahvistuvan tai heikentyvän koulutustason mukaan, koska sukupuolten väliset erot ovat suhteellisen samankaltaisia kaikilla koulutustasoilla. Näin ollen koulutustaso ei tämän tutkielman perusteella vaikuta olevan yhteydessä nuorten naisten ja miesten välisten ideologisten erojen voimakkuuteen ja polarisaatioon, vaikka se onkin yhteydessä yleiseen ideologiseen sijoittumiseen.

Tutkielmani tulokset tukevat aiempaa tutkimusta muun muassa sen suhteen, että nuoret miehet sijoittuivat naisiin verrattuna merkittävästi enemmän oikealle molemmilla ideologisilla ulottuvuuksilla. Esimerkiksi Isotalon ja kumppaneiden (2024) tutkimus osoitti, että Suomessa nuoret naiset ovat entistä liberaalimpia ja nuoret miehet konservatiivisempia. Tulokset siis vahvistavat modernin sukupuolikuilun esiintymistä myös Suomessa asuvien nuorten keskuudessa (esim. Inglehart ja Norris 2000).

Korkeampi koulutustaso on aiemman tutkimuksen mukaan yhteydessä liberaalimpiin arvoihin (Schäferin ja Steinerin 2026), mikä on linjassa tutkielmani tulosten kanssa. Tulokset tukevat siis aiempia havaintoja siitä, että sekä sukupuoli että koulutustaso liittyvät keskeisesti nuorten ideologisiin eroihin. Samalla tulokset täydentävät aiempaa tutkimusta osoittamalla, että nuorten naisten ja miesten välillä ilmenee eroja ideologisessa sijoittumisessa johdonmukaisesti eri koulutustasoilla.

Tutkielman tuloksia analysoidessa on huomattava tämän tutkielman rajoitteet. Kuvailevassa analyysissa havaittujen keskiarvoerojen tilastollista merkitsevyyttä ei testattu, eli tuloksia ei voida suoraan yleistää laajempaan populaatioon. Lisäksi sukupuolen ja koulutustason yhteisvaikutuksia lineaarisessa regressioanalyysissa ei tarkasteltu interaktiotermien avulla, minkä vuoksi ei voida tarkemmin arvioida sitä, että vaihtelevatko sukupuolten väliset erot koulutustasoittain. Kuitenkin näistä rajoitteista huolimatta analyysi tarjoaa arvokasta tietoa sukupuolen ja koulutustason yhteydestä nuorten ideologiseen polarisaatioon. Lineaarisen regressioanalyysin mallien tulosten tilastollinen merkitsevyys testattiin, eli ne ovat yleistettävissä aineiston havaintojen ulkopuolelle.

Ideologinen polarisaatio nuorten keskuudessa on yhteiskunnallisesti erittäin merkittävä aihe, sillä nuorten ideologiset asenteet heijastelevat sitä kehityssuuntaa, mitä kohti yhteiskuntamme on matkalla poliittisten ja ideologisten asenteiden suhteen. Tutkielmani tulokset viittaavat siihen, että nuorten naisten ja miesten ideologiset erot koulutustasosta riippumatta voivat näkyä esimerkiksi poliittisessa osallistumisessa, äänestyskäyttäytymisessä sekä laajemmin yhteiskunnallisessa keskustelussa. Havaittu ideologinen polarisaatio voi johtaa affektiiviseen polarisaatioon, mitä tulisi pyrkiä ennaltaehkäisemään sen haitallisuuden vuoksi (Saarinen 2022). Mikäli sukupuolten väliset erot säilyvät tai jatkavat kasvamistaan tulevaisuudessa, ne voivat osaltaan vaikuttaa poliittisen kentän syvempään jakautumiseen ja arvojen eriytymiseen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tämä tutkielma osoitti, että sekä sukupuoli että koulutustaso ovat yhteydessä nuorten naisten ja miesten sijoittumiseen ideologisille ulottuvuuksille, mutta koulutustaso ei analyysin perusteella näytä selittävän naisten ja miesten ideologisen polarisaation voimakkuutta, osittain tutkielman rajoitteiden vuoksi. Kiinnostava ja hyödyllinen jatkotutkimusaihe olisikin tarkastella sukupuolen ja koulutustason yhteisvaikutuksia ideologiseen sijoittumiseen interaktiotermien avulla. Tämä mahdollistaisi tarkemman analyysin siitä, vaihteleeko sukupuolten välinen ero ideologisessa sijoittumisessa eri koulutustasoilla.

Lähteet

Avonius, Marja, Johanna Kaunisvaara, Tuomas Koivisto, Nelli Leinonen, Ville Rantala, Taru Ruotsalainen ja muut. 2016. ”Koulutusalan yhteys yliopisto-opiskelijoiden poliittiseen orientaatioon.” *Politiikka* 58 (1): 7–26.

Coolican, Hugh. 2019. *Research methods and statistics in psychology.* Routledge.

Elo, Kimmo ja Lauri Rapeli. 2012. ”Politiikkatietämys ja poliittinen kiinnostus.” Teoksessa *Muutosvaalit 2011*, toimittanut Samo Borg. Justitieministeriet.

Gallagher, Michael, Micheal Laver ja Peter Mair. 2005. *Representative Government in Modern Europe.* McGraw-Hill.

Inglehart, Ronald ja Christian Welzel. 2005. *Modernization, Cultural Change, and Democracy.* Cambridge University Press.

Inglehart, Ronald ja Pippa Norris. 2000. ”The developmental theory of the gender gap: Women’s and men’s voting behavior in global perspective.” *International Political Science Review* 21 (4): 441–463.

Isotalo, Veikko, Josefina Sipinen ja Jussi Westinen. 2024. ”Sukupuolikuilu arvoissa ja puoluevalinnassa 2000-luvulla.” Teoksessa *Pääministerivaalit polarisaation aikakaudella: Eduskuntavaalitutkimus 2023,* toimittaneet Elina Kestilä-Kekkonen, Lauri Rapeli ja Peter Söderlund. Oikeusministeriön julkaisuja.

Isotalo, Veikko, Peter Söderlund ja Åsa Bengtsson. 2020. ”Polarisoituuko politiikka Suomessa? Puolueiden äänestäjäkuntien arvosiirtymät 2003–2019.” Teoksessa *Politiikan ilmastonmuutos: Eduskuntavaalitutkimus 2019*, toimittaneet Samo Borg, Elina Kestilä-Kekkonen ja Hanna Wass. Oikeusministeriön julkaisuja.

Kiilakoski, Tomi (toim.) 2024. *Katsomusaiheita: Nuorisobarometri 2023.* Nuorisotutkimusseura.

Mannerström, Rasmus, Joona Muotka, Sointu Leikas ja Jan-Erik Lönnqvist. 2020. ”Hyvin toimeentuleva, terve ja suvaitsematon – suomalaisten nuorten poliittiset ideologiat asenneprofiileina tarkasteltuna.” *Politiikka: Valtiotieteellisen yhdistyksen julkaisu* 62 (1), 9–32.

Moon, Phoebe ja Kim, Hannah. 2024. ”The Growing Gender Divide: Changing Perceptions of Gender Equality among the Youth in the United States.” *International Area Studies Review* 27 (1): 1–20. https://doi.org/10.69473/iasr.2024.27.1.1.

Neundorf, Anja ja Kaat Smets. 2015. ”Political Socialization and the Making of Citizens.” *Oxford Handbook Topics in Politics.* https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199935307.013.98.

Norris, Pippa ja Ronald, Inglehart. 2019. *Cultural Backlash: Trump, Brexit, and Authoritarian Populism.* Cambridge University Press.

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu Helsingissä 21.12.2016.

Nuorisotutkimusseura & Opetus- ja kulttuuriministeriö: Nuorisobarometri 2023 [data]. Dataversio 1.0 (2024-12-19). Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja]. DOI: https://doi.org/10.60686/t-fsd3901; URN: https://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3901

Paloheimo, Heikki. 2008. *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä.* Sanoma Pro Oy.

Saarinen, Arttu. 2022. *Vastakkainasettelujen aika: poliittinen polarisaatio ja Suomi.* Gaudeamus.

Schäfer, Armin ja Steiner, Nils. 2026. ”How education, generation and gender jointly structure green and radical right voting.” *West European Politics* 49 (3): 669–696.

Stubager, Rune. 2009. ”Education-based group identity and consciousness in the authoritarian-libertarian value conflict.” *European Journal of Political Research* 48 (2).

Suojanen, Ilona, Janne Lehtonen ja Arttu Saarinen. 2024. *Tunteiden viemää: Affektiivinen polarisaatio ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset.* Valtiotieteellisen tiedekunnan julkaisuja.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. ”Hyvä tieteellinen käytäntö.”

Valtioneuvosto. 2024. ”Education at a glance: Sukupuolten väliset erot koulutuspoluissa suuria OECD-maissa – Suomen kuva kansainvälisessä vertailussa pitkälti muuttumaton.”

Wass, Hanna, Kärrylä, Ilkka, Luostari, Riku ja Isotalo, Veikko. 2024. ”Äänestäjät ja ehdokkaat blokkiutuvassa politiikassa.” *Oikeusministeriön julkaisuja.*

Weakliem, David. 2002. ”The effects of education on political opinions: An international study.” *International Journal of Public Opinion Research* 14 (2) 141–157.

Westinen, Jussi ja Kestilä-Kekkonen, Elina. 2015. ”Perusduunarit, vihervasemmisto ja porvarit: suomalaisen äänestäjäkunnan jakautuminen ideologisiin blokkeihin vuoden 2011 edskuntavaaleissa.” *Politiikka* 57 (2).

Westinen, Jussi. 2015. ”Cleavages in Contemporary Finland. A Study on Party-Voter Ties.” *Åbo Akademi University Press.*